



Апавяданні Генадзь Аўласенкі заўсёды чытаюцца з цікавасцю, бо ў іх ёсць унутранае напружанне. У кожным прыхавана нейкая таямніца і загадканасць, а на заканчэнне — нечаканасць. І неадназначнасць: клічнік, пыталнік? Гэта ўжо на разуменне чытача.

Віктар КАЗЬКО.

куль стары ішоў да дзвярэй, юнак глядзеў яму ў спіну цяжкім немігаючым позіркам. Такім жа позіркам ён працягваў глядзець на дзверы аж да таго часу, пакуль там эню не з'явілася згорбленая постаць старога.
— Не хоча, — паведаміў той, апускаючыся на ранейшае месца.
— Паслапа мяне!
— Куды? — спытаўся юнак, думаючы аб нечым сваім.
— Далёка! — амаль весела сказаў стары. — Так і сказала: а не пайшоў бы ты ў...
Ён эню, уважліва паглядзеў на парожня шкліня, і юнак, перахапіўшы гэты ягоны позірк, эню напоўніў іх.
— Давай! — сказаў ён і на гэ-

мі быццам адбыўся нейкі кароткі нямы дыялог: жанчына ці то пыталася моўчы аб нечым у юнака, ці то абнавацвала яго ў чымосьці... ну, а юнак, здаецца, рабіў нейкую беспаспяховаю спробу апавядання. Таксама моўчы...
Невядома, заўважыў стары гэтую мімалетнюю «гутарку» вавай ці не, але ён, неяк крывавата ўсімнуўшыся, паднёс шкліня да вуснаў і пачаў піць. Ён піў доўга, а юнак сачыў за ім спадальба. Потым ён уздыхнуў і таксама ўзняў шкліняку.
— Цаца каяя! — не прагаварыў нават, прасіпёў стары і з яго размаўляўшы парожня шкліняку ў дзверы. — Пажартавала яна, зараза!
Нахіліўшыся над юнаком і ухапіўшы яго за адвароты кашулі, стары нейкі час моўчы глядзеў у белы, нібыта абцярушаны мелам твар юнака. Потым страшыў яго з усёй сілы.
— Як яна дзейнічае, гэтая твая атрута?! Гавары, як яна дзейнічае?!
— Я... я не ведаю! — прахрыпеў юнак. — Ведаю толькі, што не адраэў! Што вельмі цяжка хоць штосьці даказаць... Проста сэрца раптоўна спыняецца... і ўсё...
— І ўсё... — паўтарыў стары і эню трасянуў юнака за адвароты кашулі. — І ты так спакойна пра гэта кажаш?!
— Я... я... — паўздушына прахрыпеў юнак. — Гэта не я... гэта ўсё яна! Яна, а не я...
— Слімак! — стары ў трэці раз трасянуў юнака. — Калі ты кахаваш, ты павінен яе абараняць... а ты?! А ты ўсё валіш на жанчыну?!
— Але ж гэта праўда! — юнак раптам усклікнуў. — Я не хацеў, адмаўляўся! Я ўсё роўна не змог...
— Я таксама не змог...
Адпусціўшы кашулю юнака, стары павольна падыйшоў да стала.
— Я пажартаваў!
— Праўда?!
Юнак энюўся з падлогі, правёў краем далоні па ішчац, размазваючы па ёй бруд і слёзы.
— Вы не рабілі гэтага?
— Не рабіў, — сказаў стары, думаючы пра нешта сваё. — А цяпер пайшоў прэч!
Моўчы матлянуўшы галавой, юнак шпарка падаўся да дзвярэй.
— Стой! Сумку забярай!
Паслухмяна вярнуўшыся да стала, юнак ухапіў сумку.
— І каб я цябе тут больш не бачыў, зсарадзі!
Пачакаўшы, пакуль за юнаком зчыняцца дзверы, стары апуючыся на табурэт і, уздыўшы ў кожную руку па шкліня, нейкі час так і трымаў іх. Нібыта ўзважваючы...
— Проста сэрца спыняецца... — прамармытаў ён, эню стаўляючы шкліня на стол. — Сэрца спыняецца, і ўсё... — стары ўздыхнуў і дадаў ціха, ледзь чутна: — Не самы горшы варыянт, далёка не самы горшы...
І стары ціхенька засмяяўся.
Чаму ён смяяўся і што азначалі гэтыя, самыя апошнія, ягоныя словы — пра гэта ведаў толькі ён сам...
— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

Калі юнак вярнуўся, стары, як і раней, сядзеў за сталом. І дзве зусім аднолькавыя шкліня з гарэлкай стаялі перад ім.
— А ты хутка! — сказаў стары.
— Няўжо і цябе паслала?
— Не тое каб паслала, але... — не дагаварыўшы, юнак таксама апуючыся на ранейшае сваё месца, узяў адну са шкліняк. — Дагнем, значыцца, гэту?
Не хіліўшыся над юнаком і ухапіўшы яго за адвароты кашулі, стары нейкі час моўчы глядзеў у белы, нібыта абцярушаны мелам твар юнака. Потым страшыў яго з усёй сілы.
— Як яна дзейнічае, гэтая твая атрута?! Гавары, як яна дзейнічае?!
— Я... я не ведаю! — прахрыпеў юнак. — Ведаю толькі, што не адраэў! Што вельмі цяжка хоць штосьці даказаць... Проста сэрца раптоўна спыняецца... і ўсё...
— І ўсё... — паўтарыў стары і эню трасянуў юнака за адвароты кашулі. — І ты так спакойна пра гэта кажаш?!
— Я... я... — паўздушына прахрыпеў юнак. — Гэта не я... гэта ўсё яна! Яна, а не я...
— Слімак! — стары ў трэці раз трасянуў юнака. — Калі ты кахаваш, ты павінен яе абараняць... а ты?! А ты ўсё валіш на жанчыну?!
— Але ж гэта праўда! — юнак раптам усклікнуў. — Я не хацеў, адмаўляўся! Я ўсё роўна не змог...
— Я таксама не змог...
Адпусціўшы кашулю юнака, стары павольна падыйшоў да стала.
— Я пажартаваў!
— Праўда?!
Юнак энюўся з падлогі, правёў краем далоні па ішчац, размазваючы па ёй бруд і слёзы.
— Вы не рабілі гэтага?
— Не рабіў, — сказаў стары, думаючы пра нешта сваё. — А цяпер пайшоў прэч!
Моўчы матлянуўшы галавой, юнак шпарка падаўся да дзвярэй.
— Стой! Сумку забярай!
Паслухмяна вярнуўшыся да стала, юнак ухапіў сумку.
— І каб я цябе тут больш не бачыў, зсарадзі!
Пачакаўшы, пакуль за юнаком зчыняцца дзверы, стары апуючыся на табурэт і, уздыўшы ў кожную руку па шкліня, нейкі час так і трымаў іх. Нібыта ўзважваючы...
— Проста сэрца спыняецца... — прамармытаў ён, эню стаўляючы шкліня на стол. — Сэрца спыняецца, і ўсё... — стары ўздыхнуў і дадаў ціха, ледзь чутна: — Не самы горшы варыянт, далёка не самы горшы...
І стары ціхенька засмяяўся.
Чаму ён смяяўся і што азначалі гэтыя, самыя апошнія, ягоныя словы — пра гэта ведаў толькі ён сам...
— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

Генадзь Аўласенка Памрыты сёння — я заўтра...

ты раз выпіў першым. — Пі, чаго чакаеш?
— Чаго мне ўжо чакаеш? — уздыхнуў стары. — Хіба што смерці? Пры гэтым ён неяк дзіўна паглядзеў на юнака, але той ці то не заўважыў, ці то проста зрабіў выгляд, што не заўважыў.
У гэты час ледзь чутна рыпнулі дзверы ў і пакой увайшла маладая жанчына. Убачыўшы яе, юнак адразу ж ужошчыў з месца, параклуціўшы пры гэтым табурэт.
— Добры дзень! — павітаўся ён глухім нейкім голасам і, нахіліўшыся, узняў табурэт. — А мы вось тут...
— Бачу, што вы вось тут... — ціха і без усялякага выразу прагаварыла жанчына, падыходзячы да стала. Пастаяла крыху каля юнака, потым узяла са стала ягоную шкліняку.
— За ўсё добрае!
Яна адліла крыху і эню паставіла шкліняку на стол.
— А чаму не змаеі? — з нейкай незразумелай інтанацыяй у голасе спытаўся стары. — Грэбуеш?
Замест адказу жанчына ўважліва падглядзела на старога, потым усьміхнулася і нечакана працягнула руку да ягонай шклінякі.
— Ну, ну! — ажно ўстрывожыўся стары, закрываючы шкліняку рукой і для большай надзейнасці падошваючы яе бліжэй да сябе. — Хопіць з цябе!
— Таму і не з тваёй! — усё тым жа ціім невыразным голасам сказала жанчына. — Ды не трасіся ты так, скнар! Я пажартавала!
Пасля гэтага яна эню выйшла, з усёй сілы лягнуўшы за сабой дзвярыма. Праўда, перад гэтым азірнулася, і уважліва позір яе на нейкае кароткае імгненне сустраўся з трывожным позіркам юнака. Паміж

Шкліня, як гэта ні дзіўна, засталася цэлай. Адскоўнуўшыся ад стала, і стары, нахіліўшыся, спрытна ухапіў яе.
— Налівай! — не сказаў нават, загадаў ён, падошваючы шкліняку да юнака.
Уздыхнуўшы, той хутка выпіў рэшткі гарэлкі ў шкліняку старога. Выйшаў крыху больш за палову.
— А сабе? — спытаўся стары.
— Ці ўжо скончылася?
— Скончылася, — сказаў юнак з уяўным жалем у голасе. — Я толькі дзве і купіў. Думаў, што...
Не дагаварыўшы, ён эню.
— Думаў, што я звалоўся пасля дзювок? — закончыў за яго стары. Потым ён паднёс шкліняку да вуснаў, пачаў нават піць, але, перадумавшы, эню паставіў шкліняку на стол. — Ці ты штосьці іншае меў на ўвазе?
Юнак нічога не адказаў.
— Напэўна, іншае... — ці то запыталася, ці то сцвярджаючы прамовіў стары і, падсунуўшы да сябе шкліняку, адліў туды палову гарэлкі са сваёй шклінякі. — Глядзі, як роўна атрымалася! Не адроніць!
Нейкі час ён моўчы глядзеў на дзве шклінякі з гарэлкай, якія і сапраўды немагчыма было адроніць аднаў ад адной, потым узняў галаву і зірнуў на юнака з кепска прыхаванай усмешкай.
— Схадзі на гарод, да гэтай... — не дагаварыўшы, ён эню і, памачуаўшы хвіліну, дадаў: — Можна, у яе самагонка дзе прыхаваная маецца...
Юнак устаў з са стала, нейкі час стаяў каля яго ў нейкім задумненні.
— Чаму я? — спытаўся ён у старым голасам, — што адзін з нас...

— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

— Таму што цябе яна, магчыма, не паслал туды, куды паслала мяне! — сказаў стары. — Яна цябе... — стары эню, і скрывіўшы рот, дадаў: — паважае...
Ён эню эню, і юнак таксама маўчаў. Доўга маўчаў. І не рухаўся з месца.
— Ну, чаго чакаеш? — сказаў, нарэшце, стары. — Ідзі! Ды не затрымлівайся там доўга, а то я...
Ён памачуаў яшчэ крыху і дадаў амаль абіяжыва:
— А то я адзін усё выпію!...

За сталом сядзелі двое: стары і малады. Докладней, даволі стары і вельмі малады, зусім яшчэ юнак. А на сталае паміж імі стаяла бутэлька гарэлкі. І дзве шклінякі, напоўненыя амаль на берагі. Больш нічога на сталае не было.
— Ну... — прамовіў стары, узнімаючы сваю шкліняку. — Давай!
Пасля гэтага ён выпіў, не чакаючы юнака.
Юнак таксама ўзняў сваю шкліняку, ды піць чамусьці не стаў... так, прыгубіў крыху. Стары гэта заўважыў, але нічога не сказаў. Проста ўзяў бутэльку і эню напоўніў сваю шкліняку.
— Давай! — сказаў ён і эню выпіў у адзін момант. — Чаму не піць?
— Ты б хоць агурок які паклаў! — буркнуў юнак. — Вунь іх колькі, поўнае вядро.
— Табе трэба — ты і кладзі.
Юнак устаў, выбраў з вядра некалькі лепшых агуркоў, паклаў іх на стол.
— Хлеб у цябе дзе?
— А то не ведаеш? — хмыкнуў стары, эню напоўнаючы сваю шкліняку, і, калі юнак пайшоў на кухню, дадаў, глядзячы яму ў спіну: — Прыхапі тады ўжо і сала...
Юнак прынёс хлеб, ладны шмат сала, а таксама ном. Парозу хлеб на тоўстыя лусты, потым сала на больш тонкія. Агуркі юнак рэзаць не стаў.
— Ну, будзь! — ён таксама выпіў, пачаў таропка закусваць. — Каб усё ў нас добра было! Ва ўсіх нас!
— Будзе! — сказаў стары, узнімаючы шкліняку. — Асабліва ў цябе!
Закусваць ён і цяпер не стаў. Замест гэтага дастаў цыгарэты, закурываў.
— Ну, а чаму пра жонку нічога не пытаешся? — спытаў ён, вышукваючы з абедзвюх ноздраў тонкія струменьчыкі дыму. — Ты ж да яе, так?
Ад нечаканасці юнак нават папярхнуўся.
— Ну, ты і сказаў! — прагаварыў ён нарэшце, затым таропка схавану бутэльку і напоўніў па берагі шкліняку старога. Рэшткі выпіў сабе. — Здаецца, я ніколі нічога такога... — не дагаварыўшы, ён эню на імгненне, кіню хуткі позірк на субоюдніка. — Гэта ты так жартуеш?
— Гэта я так жартую, — без усялякага выразу сказаў стары. — На гародзе яна, моркву поле. Пакаліць?
Юнак напачуў плямчы і выцігнуў з сумкі, якая стаяла каля стала, яшчэ адну бутэльку. Адкаркаваў, паставіў на стол, адначасова здымаючы са стала парожню.
— Дык што, паклікаць? — эню чытаўшы стары. — Ці, можа, ты сам паклічаш?
Юнак і на гэта нічога не адказаў.
— Пакліч! — стары устаў. — Піць удух — п'янка, а ўтрох — ужо культурнае мепарыемства. Тым больш калі з жанчынамі...
Ён выйшаў... І ўвесь той час, па-

Факт

ГОНКІ НА ДЖЫПАХ

Па балоце пройдзе траса карусельной гонкі другога этапу чэмпіянату Беларусі па джып-трылях. Арганізатары паведамілі, што больш за 20 экіпажаў прымуць удзел у экстрэмальных гонках. Сэлекта спорбнічцы будуць праходзіць у суботу і нядзелю на новай трасе на ўскраіне Гомеля. Разнапланаванае пакрыццё, у тым ліку пясок, граэ, цвёрдая глеба па траве, водныя перашкоды, а таксама баталі аднаго ад адным, з эмоцыямі і трасай чакаюць аматараў прыгрод на джыпах. Удзел, паводле правілаў, могуць прыняць усе ахвотныя на стандартныя пазадарожніка. Праўда, у асобным ад спартсменаў заліку. Да старту дзюкаючы і ўладальнікаў квадрацыклаў. Дарэчы, паркоўка і праход на спорбнічцы бясплатныя.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ПЛАЦІЦЕ ГРОШЫ З КАМФОРТАМ

У ЦЭНТРЫ МАГІЛЁВА АДКРЫЮЦЯ НОВЫ РАЗЛІКОВА-КАСАВЫ ЦЭНТР. Магілёўскі РКЦ № 1 пераехаў у сучаснае і камфортнае памяшканне. Спецыялісты абіяжваюць, што са знешнім выглядкам палепшыцца і якасць абслугоўвання насельніцтва. Тут цяпер можна аплаціць «жыроўку» і атрымаць любую кансультацыю.
— У гэтым і палігас асноўная функцыя РКЦ: растлумачыць чалавеку, куды ён выдаткоўвае кожны свой рубель, які плаціцца на вітанцы, — сказаў на ўрачыстым адкрыцці старшыня Магілёўскага гарвыканкама Станіслаў Барадуляк.
З адкрыццём абноўленага РКЦ № 1, паведамілі ў цэнтры гарадскіх інфармацыйных сістэм, стала дзейнічаць аб'яднаная сістэма імгненнага плацяжю. Прычым у базе — больш за 350 правадыраў, у тым ліку і з іншых беларускіх рэгіёнаў. Напрыклад, калі дзіця вучыцца ў Мінску, то заплаціць за яго вучобу цяпер можна і ў Магілёве. Зручна, камфортна. Толькі плаціце.

Ілона ІВАНОВА.

САМАЛЁТ «ТАРМАЗНУЛІ»

На прапускным пункце «Варшаўскі мост» звярнулі увагу на «Мерседэс», на якім мінскі кіроўца вёз груз з Польшчы. А як было не звярнуць увагу, калі ўзровень радыяцыйнага празувальнасці нормы ў 90 разоў! Акрамя гэтага, на груз — а ім аказаліся лёгкамааторны самалёт — не было дакументаў.
У выніку «Мерседэс» з грузам застаўся на тым баку мякы.
БУДЗЕМ ПАЛІЦЕ САМІ
У цягніку «Брэст—Малашэвічы» мытнікі знайшлі цыгарэты, якім былі схаваны пад вугалемам, а праз дзень у цягніку на гэтым жа маршруце, пад ругой эню была знойдзены тытунёвыя вырабы.
5 тысяч пачкак цыгарэт у Польшчы не атрымаюць: «нічыйны» тавар канфіскаваны.
Сымон СВІТУНОВІЧ.

АДДАЙ МІЛЬЁН!

Прыватнае прадпрыемства ў Магілёве аштрафавалі на 30 базавых вельчын за парушэнне правілаў гандлю і аказання паслуг насельніцтву.
Як паведаміў начальнік арганізацыйна-інспектарскага аддзела УДФР КДК па Магілёўскай вобласці Аляксандр Шаройкін, падчас сумеснага рейду з падатковай інспекцыяй канфіскаваны нелегальныя тканіны, гатовыя вырабы — змяняе адзенне, а таксама фурнітура, на суму 200 мільёнаў рублёў. Знаходжанне гэтых рэчаў на складзе прыватнага вытворча-гандлёвага прадпрыемства ўпадальнікі не здолелі пацвердзіць дакументамі ад законнасці іх наяўнасці. За гэце адміністрацыйнае правапарушэнне Гаспадарчы суд канфіскаваў тавар і спагнаў з прадпрыемства 1,050 млн рублёў штрафу.
Ілона ІВАНОВА.

А КУРЫ НЕ КУДАХТАЛІ!

Пенсіянерка з Давыд-Гарадка ўжо а 6 гадзіне раніцы прыйшла ў міліцыю, бо ноччу ў яе ўкралі ўсіх курэй — 11 штук.
Аператыўная група са службовым сабакам прыбыла да пенсіянеркі, сабака ўзяў след і прывёў міліцыянераў да 24-гадовага мясцовага хляда, які ўжо быў асуджаны за крадзёж.
Сымон СВІТУНОВІЧ.

СУСТАВЫ БАЛЯЦЬ НЕ ТОЛЬКІ У СТАРЫХ

Далікатнае

Ногі не гнуцца, запяці распухаюць, пальцы рук скурчваюць — у многіх слова «артрыт» асацыюецца са старасцю. Але ў гэтага захворвання шмат формаў, некаторыя з якіх пагражаюць перш за ўсё маладым. Гаворка пойдзе пра хваробу Рэйтэра, або «рэактыўны артрыт» (г.зн. запаленне сустава, якое ўзнікае як рэакцыя, адказ на інфекцыю ў іншым месцы). Часцей за ўсё яе ахвярамі становяцца мужчыны «ў поўным росквіце сіл» ва ўзросце 20—40 гадоў, якія вядуць актыўнае сэксуальнае жыццё, а яшчэ тых, хто не мае звычкі мыць рукі. Хоць жанчыны і дзеці хварэюць таксама.

З гэтым захворваннем чалавецтва знаёма даўно, хоць прычыны яго былі доўга гады невядомыя. Першыя сімптомы хваробы, пры якой запалюцца вочы і суставы, а мочаспусканне становіцца частым і балючым, апісаў яшчэ Гіпакрат, якому прыйшлося лячыць маладога чалавека, што захварэў пасля сэксуальнага кантакту. Гэтай жа хваробай, мяркуючы па апісаннях, пакутаваў і маратпавец Калумб.

Тры асноўныя сімптомы гэтай хваробы, так званую трыяду — артрыт, кан'юнктыўіт і ўрэтрыт — упершыню назваў англіцкі ўрач Бродзі ў 1818 годзе, а амаль праз сто гадоў практычна адначасова ў Францыі і Германіі была выяўлена сувязь захворвання з дызэнтарэяй. Нямцыі вучоны Рэйтэр паспеў апублікаваць навуковы артыкул першым, таму хвароба надоўга атрымала яго імя. Калі высветлілася, што доктар уздымаўся ў эксперыментах над знявольненым Бухенвальда, абурэнна злчанымым мільёнам Рэйтэра запатрабавалі заманіць тэрмін «сіндром Рэйтэра» на «рэактыўны артрыт», хоць старая назва дагэтуль не была выраслена з медыцынскіх даведнікаў.

Аб'яваваюцца хламіды
Цяпер ужо дакладна ўстаноўлена: адна з самых частых прычын рэактыўнага артрыту — хламідыёз. Гэта дастаткова распаўсюджанае ў свеце захворванне, якое перадаецца палымым, а таксама і кантакта-бытавым шляхам.

У маладых мужчын форма артрыту, выкліканая хламідыёзам, сустракаецца ў 9 разоў часцей, чым у жанчын, што звязана з больш высокай сэксуальнай актыўнасцю. Пачынаецца хвароба востра, праз адзін—тры тыдні пасля паловага кантакту: боль і рэзі ў мочаспускательным канале адразу ж наводзяць на думку аб яе «непрыстойнасці» паходжанні. Знакамітыя трыяда сімптомаў не заўсёды прыходзіць адначасова: кан'юнктыўіт, ўрэтрыт і артрыт могуць з'яўляцца па чарзе, з інтэрваламі па часе. Нярэдка да трыяды далучаюцца скурныя сімптомы — азвачкі на языку, сізістай рота, палавым члене, а таксама сып і плямы на падэшвах далонях. Каварства хваробы ў тым, што нейкія правыя могуць быць не вельмі прыкметнымі (напрыклад, кан'юнктыўіт або дыярэя) і хутка праходзіць. Затым з'яўляюцца боль і запаленне ў суставах. У першую чаргу пакутуюць суставы пальцаў ног (яны ацякаюць, балыць, становяцца чырвонымі або сінішчымі), а таксама каленныя суставы, месцы злучэння сухажылляў з кіцамі — напрыклад, ля пяці. Звычайна суставы пашкоджаюцца несиметрычна, толькі з аднаго боку.
Калі неўзабаве ў чалавека забалыць і алухнуць суставы, ён наўрад ці звяжа гэта з сённяшнім скаргам і не раскажа пра гэта

доктару. У сваю чаргу, доктар можа таксама паставіць няправільны дыягназ. Такое здарэцца нярэдка. Толькі 20% пацыентаў атрымліваюць правільны дыягназ пры першым жа звяржце, і спачатку іх лечаць ад іншых захворванняў суставаў.
Кішчэнныя мікраарганізмы — такія, як сальманелы, шыгелы, кампілабактэрыі — таксама даволі часта становяцца прычынай рэактыўнага артрыту, прычым на гэтую форму жанчыны хварэюць гэтак жа часта, як і мужчыны. Дарчы, па стацыйнасці, шанец заразіцца іерсіяні (на яе доўга прыпадае траціна ўсіх выпадкаў рэактыўнага артрыту) значна вышэй у спякотных краінах — Індыі, на Гоа.
УВАГА! Рэактыўны артрыт пасля перанесенай інфекцыі развіваецца не ва ўсіх хворых, а толькі ў тых, у чыйіх крыві прысутнічае так званы антыген гістаэу-малішчальнасці пад маркіроўкай HLA B27 (перадаецца ў спадчынны). Роль гэтай антыгену ў арганізме пакуль да канца не разгадана, але затое ўстаноўлена, што ў яго носьбітаў рызыка захварэць на рэактыўны артрыт у 40 разоў вышэй, чым у іншых людзей.

Раней успомні — раней вылечыцца

Важна, каб як мага раней пастаўлены правільны дыягназ. Для гэтага трэба успомніць, што было з вамі за месяц перад тым, як забалелі суставы, супаставіць з цяперашнім станам і неадкладна звярнуцца да рэўматолога. Далей урач прызначаць спецыяльныя даследаванні, каб вызначыць іншыя прычыны артрыту і пацвердзіць дыягназ «рэактыўны артрыт». Перадлічавя іх няма сэнсу — усё індывідуальна. Тактыка лячэння вызначаецца тым, што стала яго прычынай. Калі прычына хваробы — хламідыёз, настройцеся, што яго лячэнне працяглае. Лячыцца трэба абязвакова абамі партнёрам, нялішне правярчыць на хламідыёз іншых членаў сям'і. Акрамя антыбіётыкаў, для барацьбы з інфекцыяй прызначаюцца нестэраідныя супрацьзапаленччыя прэпараты нахштальт ібупрофен і дыкляфенак. Яны дапамагаюць зменшыць боль і запаленне суставаў. Калі запаленне вельмі моцнае, прызначаюць унутрысустаўныя ін'екцыі. Часам прымяняюць прэпараты, каб зменшыць пашкоджанне сустава. У вострым перыядзе абмяжоўваюцца нарузы.
У большасці людзей рэактыўны артрыт праходзіць праз 3—6 месяцаў, а часам цягнецца многія месяцы і гады, перыядычна абаврацваючыся. У некаторых выпадках развіваецца цяжкае парушэнне функцыі суставаў. Часам пакутуюць унутраныя органы — лімфавузлы, сэрца, лёгкія, органы СКТ, нервовае сістэма. Аднак выпадкаў, калі захворванне прыводзіць да інваліднасці, няма.
У той жа час прадухіліць рэактыўны артрыт прасцей, чым лячыць. Гэта перш за ўсё прыхільнасць аднаму сэксуальнаму партнёру, выкарыстанне прэзерватыва. Неабходна сачыць, каб дома не было грызуну (асноўны пераносчык іерсіні — мышы і пацукі); выконваць правілы захоўвання і прыгатавання ежы, стараючыся мыць агародніну і садавіну, а калі адлачываецца ў гарачых краінах, мыць іх толькі бутэлькай вадоў.

Падрыхтавала Вольга КУЛІНКОВІЧ.

— Ну так, — кінуў галавой стары. — Адзін з нас выпіў гэтыя твае... лекі. Вось я і жадаю ведаць, як яны дзейнічаюць?
Нічога не адказаўшы, юнак проста глядзеў на старога. З жахам і адначасова з незразумелай надзеяй.
— Ты проста пажартаваў, так? — прагаварыў ён, нарэшце. — Сапрыдуць ты нічога такога не рабіў?
Засунуўшы руку ў кішэню, стары выцягнуў адтуль маленькую шкліняную ампулку. Докладней, парожня яе рэшткі.
— Пазнаеш?
— Ты... ты... — ускочыўшы з месца, накінуўся на старога. — Ды ты проста...
— Сядзі!
Таксама ўскочыўшы, стары адштурхнуў ад сябе юнака. Лёгка, без усялякіх намаганняў, але так, што, не ўтрымаўшыся на нагах, той прыгнуўся на падлогу.
— Шчанок!
Нахіліўшыся над юнаком і ухапіўшы яго за адвароты кашулі, стары нейкі час моўчы глядзеў у белы, нібыта абцярушаны мелам твар юнака. Потым страшыў яго з усёй сілы.
— Як яна дзейнічае, гэтая твая атрута?! Гавары, як яна дзейнічае?!
— Я... я не ведаю! — прахрыпеў юнак. — Ведаю толькі, што не адраэў! Што вельмі цяжка хоць штосьці даказаць... Проста сэрца раптоўна спыняецца... і ўсё...
— І ўсё... — паўтарыў стары і эню трасянуў юнака за адвароты кашулі. — І ты так спакойна пра гэта кажаш?!
— Я... я... — паўздушына прахрыпеў юнак. — Гэта не я... гэта ўсё яна! Яна, а не я...
— Слімак! — стары ў трэці раз трасянуў юнака. — Калі ты кахаваш, ты павінен яе абараняць... а ты?! А ты ўсё валіш на жанчыну?!
— Але ж гэта праўда! — юнак раптам усклікнуў. — Я не хацеў, адмаўляўся! Я ўсё роўна не змог...
— Я таксама не змог...
Адпусціўшы кашулю юнака, стары павольна падыйшоў да стала.
— Я пажартаваў!
— Праўда?!
Юнак энюўся з падлогі, правёў краем далоні па ішчац, размазваючы па ёй бруд і слёзы.
— Вы не рабілі гэтага?
— Не рабіў, — сказаў стары, думаючы пра нешта сваё. — А цяпер пайшоў прэч!
Моўчы матлянуўшы галавой, юнак шпарка падаўся да дзвяр